

ΤΟ ΦΙΛΙ

Τό φίλι είναι δάν ή άγάπη,
δάν ή ζωή.

ΨΥΧΑΡΗΕ

'Η ζήση δίχως φίλημα πικρή και μαύρη πούειναι |
Κ' εγώ που δέν τή γνώρισα στα παιδιακήσια χρόνια,
—Τί από μικρός ώρρανεψα κ' είμ' έρμος από χάνι,—
Τό καρτερῶ, τό νείρομαι, τό λαχταρῶ από σένα.

Μή μου τάρνίσαι τό φίλι κι από κοντά μου φύγεις |
Τά νιάτα μου που δέθησαν μέ τή γλυκειά σου άγάπη,
Μή μου τ' άφίσεις άγαρα και παραπονεμένα,
Χύσε στή φλόγα τής καρδιάς, από δροσιά, μιά στάλα.

Φέρε τό μετωπάκι σου, τό μάτια και τ' ά χείλια,
Και θα σου πλέξω άπένου τους από φιλιά τραγουδι...
Σάν τέτιο άηδονοάλλημα στήν όμορφιά σου πρέπει,
Κ' ύμνος από χαιδέματα ταιριάζει άπάνωθε σου.

'Αχ! τό φίλι έχει πλάνημα κ' έχει χαρά περίσσια.
Μοιάζει κρινάκι δλόδροσο μέσ' τής ψυχής τόν κήπο,
'Όπου τό σπέρνουν οι καημοί και τό φροντίζει ή πόθος,
Και κλεί χίλια μαγέματα γι' αυτόν που δάν τό κόψει.

Ποιός δέν τό δίνει τό φίλι και δέν άναφτερώνει ;
Ετύς λογιάζει μέσα του τό καθέτι ν' αλλάξει,
Κι δσα τριγύρω του θωρεί δειλά και ξένα, φύγουν.
'Η πλάση τόνε προσκυνῶ και γίνεται δική του...

Γιατί μ' άρνίσει τό φίλι κι από κοντά μου φύγεις ;
Τά νιάτα μου που δέθησαν μέ τή γλυκειά σου άγάπη,
Θά μου τ' άφίσεις άγαρα και παραπονεμένα ;
Χύσε στή φλόγα τής καρδιάς, από δροσιά, μιά στάλα.

Γιατί, τή νύχτα τή βαθεία, εκεί που όνειροπλέκω
Και σε στοχαζουμαι δη φως στής όμορφιάς τή δόξα,
'Ανάσφα και μυστικά, όσο κι αν είσαι άλάργα
Θά στείλω τήν ψυχούλα μου νάρθει νά σου τό δώσει.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΣΥΧΡΟΝΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

'Η άνισόροπη κατάσταση που βρισκεται σήμερα
ή έλληνική λογοτεχνία έχει τήν ιστορία της. Μόλις
σήκωσαν κεφάλι από τή σκλαβιά οι Ρωμιοί θυμήθη-
καν τά μεγάλα περασμένα των ξακουσμένων προγόνων

* Δημοσιεύτηκε στή «Ζυχαρία» τής Μόσχας, φυλλάδ.
Μάρτη και 'Απρίλη 1906.

Ζουρλόσι! 'Επειτα, ύστερα, κατόπι, όπου περνάει ή
ζουρλαμάδα, τί τή θέλεις τή φρονιμάδα;

Κ' έκανε πώς γελάει κάτω από τά μουστάκια,
μα γέλιο δέν έβγαινε ποτέ από κείνους τούς μορ-
φασιμους που εκρυβαν κάποια ειρωνεία βαθεία κι ά-
ξεδιάλυτη. 'Αλλης λογής άνθρωπος αυτός, κανένας
δέν μπορούσε νά βαθύνει μέσα του. Τόν ήξερν που
ήταν μπαγκαμπόντης, μα γιατί τά λέγε αυτά;

— Τά λέω, γιά νά τ' άκούν. Πώς, δέν τά ξε-
ρουμε μεϊς τά δικά τους; 'Ημασταν και μεϊς μιά
φορά έτσι. 'Επειτα, ύστερα, κατόπι, πίσω από τό
δάχτυλό σου θα κρυφτείς;

Στό δρόμο που πήγαινε όλο κάτω κοίταε, λές
και γύρευε νά βρει κάτι που έχασε. 'Ανακάτωνε
μέ τό πόδι του τά λιθάρια και σε κοίταε έτσι πάν-
τα σα νά ήθελε νά γελάσει. Μπορεί και νά γελού-
σε μέσα του. Αυτός ζούσε έτσι, γιατί έτυχε νά ζει,
όχι πώς ήθελε νά ζει. Και συλλογιώνταν αν τόν
είχα στο χέρι μου τόν πατέρα μου τήν ώρα που
πιάνομουν εγώ, θα τόν έκαστα, τόν κακούργο. 'Α-
κούς εκεί, νά με ρίξει μέσα στα βάσανα και νά γε-
λάει που τό καμε αυτό. Κι' αυτές οι σκέψες κυλού-
σαν στο νού και ξανάρχονταν και πάλι χάνον-
ταν από τώρα άκόμα ώς που άργότερα πήραν τόν
κατήφορο και δέν μπορούσε νά τις σταματήσει. Κοί-

τους και καταπαδάτηκαν μ' ένα άπιστο παιδακή-
σιο όνειρο, τήν άνάσταση δηλαδή τής μεγάλης 'Ελ-
λάδας. Οι Φαναριώτες που βρισκονταν μέσα στο
κέντρο του σκλαβωμένου 'Ελληνισμού, στην Πόλη,
βάλλθησαν νά προετοιμάσουν αυτή τή ταφογδυσιά,
γιατί μόνο ταφογδυσιά μπορούσε νά γίνη και όχι
ανάσταση, επειδή βέβαια δέν ήταν δυνατό νά πε-
ράσουν είκοσι αιώνες χωρίς ν' αφήσουν τά χνάρια
τους. Και γιά νά γίνη ή ραγιας λεύτερος, γιά νά ξε-
χάση τά χρόνια τής σκοτεινιάς, νόμιζαν πως έπρεπε
νά τόν νανουρίζουν μέ τά όνειρα του ξαναγυρισμού
στα περασμένα, πράμα που σα νά τούς άρσεε κι'
αυτώνων λιγάκι· κ' επειδή έπρεπε ν' άρχίσουν από
κάπου βρήκαν ότι καλύτερο είναι νά του κλέψουν
τή φυσική του μητρική γλώσσα. Αυτό έφτανε γιά
νά φανερωθουν οι δασκάλοι και νά φτιάσουν μιά τε-
χνηκή γλώσσα, τή βγενικιά καθαρίβουσα, τή γλώσσα
που γράφε ο Ξενοφώντας και οι συγκαίριτες του, κα-
θώς λέγουν του λόγου τους, κ' έτσι άρχισαν μέ τήν
επιμονή τους και τή στραβοκεφαλία τους νά αφανί-
νίζουν τή γλώσσα του λαού.

Τό έθνος βρισκότανε τότε στις παραμονές τής
γενικής επανάστασης, γι' αυτό δέν ήταν ή περίστα-
ση κατάλληλη γιά νά εναντιωθεί κανείς και νά
δει τις κακές συνέπειες μιας τέτοιου δουλις, μιας
αναγέννησης δηλαδή δλωσδιόλου έξωτερικής, Μιά
μόνη φωνή άκούστηκε νά εναντιώνεται, ήταν ή δυ-
νατή του Σολωμού φωνή, του Πούσκιν αυτού τής νεώ-
τερης 'Ελλάδας, αλλά και αυτή έμεινε γιά καιρό
δίχως αντίλαλο.

Στά 1821, όταν ένα μικρό μέρος τής 'Ελλάδας
λευτερώθηκε, πάλι πέσαν στή μοιραία πλάνη που
βαραινει ίσα με σήμερα δλάκαιρο τόν 'Ελληνικό λαό
και άντς νά κοιτάξουν νά στηρίξουν και νά βάλουν
σε τάξη τή νεογέννητη Ρωμιούση, ξεκολουθούσαν νά
ξετυλίγουν τό σάβανο τής 'Ελλάδας και στή σκότη
της πεθαμένης που θόγαζαν από τόν τάφο θάβαν ζων-
τανό ένα καινούργιο λαό. Πάλι καταπαδάτηκαν μέ
τή γλώσσα τους, κείνη τήν καθαρίβουσα έπίσημη
γλώσσα, τή μαθαίναν στα παιδιά μέσ' τά σχολεία,
άρχισαν νά τή γράφουν άλλ... κανείς δέν τή μι-
λησε. 'Εμεινε πάντα νεκρογεννημένη.

'Η αντίθεση αυτή των μεγάλων περασμένων με
τήν άσημότητα των τωρινών καιρών, τό άινιγμα τής
διπλής γλώσσας άφισαν όλα αυτά μέσα στήν ψυ-
χή των Ρωμηών τρανά σημάδια σ' όλη του τή ζωή,
τήν εκπαίδευση και τή λογοτεχνία. 'Όταν είναι παι-

ταε τήν κατάστασή του και κάτι παραξενές καμ-
μιά φορά τόν έκαναν νά τήν λησμονήσει. Μοναχός
χωρίς κανένα σύντροφο, δυστυχισμένος, κακομοιρια-
σμένος. Κ' ή μάνα του εκεί στή θύρα, ζωντανή νε-
κρή. 'Όταν τήν έβλεπε, λές κ' ήταν ή ίσκιος του,
τή φοβούνταν. Μα πλιότερα ή βιρός τόν τραβούσε.
Κοίταε εκεί μέσα μιά παλιά ζωή, περασμένη κ' ευ-
τυχισμένη. Κ' έβλεπε μέσα τόν εκυτό του όπως εί-
τανε κι' όχι όπως φαινονταν. 'Όταν έσκυβε τό κε-
φάλι πάνω στο νερό, τό μούτρώ του γίνονταν ένα με
τό βάλτο, με τό πρασινισμένο σάπιο νερό. Κι' όλο
ήθελε νά καθρεφτίζεεται, γιατί ξάνοιγε κάτω που ό
κόσμος ή άλλος δέν του τό λέγε. Κι' άγαπούσε τό
νερό, γιατί με τόση είλικρινεία του έδειχνε τό μυ-
στικό. 'Όταν γύριζε τό πρόσωπό του απ' εκεί, έκκα-
νε νά γελάσει με τόν κόσμο που δέν τόν ήξερε και
πάντα έφριχνε ένα γέλιο περιφρονητικό στους άν-
θρώπους που γελοούσαν και τούς έκανε κι' αυτός
πλιότερα νά γελούν.

Και μαζώνονταν τριγύρω του και τόν άκουαν κ'
έκαναν χάζι με τούτον, γιατί ήταν παράξενος κ' εί-
χε κάτι φερσίματα που ε' έκανε νά τόν κοιτάς.
Στήν κουβέντα πάλι ήταν πρώτος. 'Όλο είχε κάτι
νά ειπεί καινούργιο, βρισκοντας πληγές στα κοινοτικά
και στην καθένα.

δι άκόμα μαθαίνει στο σχολείο νά καταφρονάει ό,τι
είναι δικό του, ό,τι είναι ζωντανό, άκούγοντας πάν-
τοτε τό ίδιο τραγουδι, τής δόξας τής προγονικής.
Στό σχολείο του είπανε ότι ή γλώσσα που μιλάει ή
πατέρας του, οι συγγενείς του, ή γλώσσα που και ή
ιδίος μεταχειρίζεται στις γλυκύτερες και ώραιότερες
στιγμές τής ζωής του όταν άρχίζει νά ενεργεί τό
αίσθημα, ότι αυτή ή γλώσσα είναι χυδαία και όταν
τή μιλάει κανείς δέν είναι άξιος άπόγονος του Σοφο-
κλή και του Πίνδαρου, γι' αυτό μπροστά στον κόσμο
πασχίζει νά φανεί άξιος και άρχίζει νά κάνη σκοπό
της ζωής του τήν επιτιδέψη στις λέξες και νά προ-
σέχει στήν έξωτερική του λόγου μορφή. Φκινόταν
λοιπόν βέβαια δύσκολο οι 'Ελληνες του τωρινού και-
ρού, άναθρεμένοι καθώς είταν με τήν ψερτιά και τήν
ύποκρισία, νά δημιουργήσουν μιά λογοτεχνία κάποιας
βαρύτητας. Πιστοι στήν άρχαία παράδοση και στήν
ψευτοεγένεια οι διάφοροι συγγραφάδες δέν μπορού-
σαν νά καταφέρουν παρά νά γίνουν άνάξιοι μιμητές
και αντιγραφιαδες αξιολύπητοι· κι' αν βρισκόταν και
κανείς που νά είχε τή δύναμη νά σπάσει τις άλυσσι-
δες του ριγνόντουςαν στα δυνατά ή περνούσε χωρίς
νά του δώσουν σημασία.

*

'Ετσι περάσαν κάπου 70 χρόνια. 'Η σαπίλα είχε
φτάσει στο κατακόρυφο. 'Ο Σολωμός ήταν ένα ό-
νομα— έτσι γράφει ή Παλαμς στής θύμησής του
(Γράμματα).

«— Μήτε διαβάζονταν, μήτε νειώθονταν. Φτά-
νανε μόνο οι δυό στροφές του «'Υμνου τής 'Ελευ-
θερίας» και τό τραγουδι τής «Φαρμακωμένης...» 'Ο
'Ιούλιος Τυπαλδός βάνουσος στιχουργός άνάξιος νά
διαβάζεται. 'Ο Μικροβάς; Όχι οίδαμεν τόν άνθρω-
πον. 'Ο Πολυλάς; άγράμματος που του ήρθε μα-
νιά νά χιλιάση τόν 'Ομηρο. 'Ο Τερτσέτης χυδαί-
στής... άμ' ή Βαλαωρίτης; τραγουδιστής των άρμα-
τωλών, άνέχεται κανείς τή γλώσσα των γιατί εί-
ναι σύμφωνη με τόν καιρό που ζωγραφίζει, με τή
παλληκαρία που τραγουδεί. Μολονότι δέν μπορεί να-
νείς νά πη πώς οι άττικώτατοι άρματωλοί και
Κλέπται» του Ζαλακώστα δέν είναι καθώς πρέπει
ποίημα». Και αυτός άκόμα ή Παπαδιαμαντόπουλος,
μιά τέτοια προσωπικότητα, σήμερα γνωρισμένος σ'
όλον τόν κόσμο με τ' όνομα Jean Moreas, όταν
είχε εκδώσει 'Ελληνικά τόν πρώτο του ποιητικό τό-
μο «Τρυγόνες και 'Εχιδναί» έχασε τόν μπουσουλα

Αυτά λένοντας έρχεται ή δάσκαλος του χωριού
ως τριάντα χρονών άντρας. Ζούσε στο χωριό κοντά
στήν εκκλησιά με τή μάνα του, γριά που μόλις
μπόρεγε νά πάρη τά πεδάρια.

— 'Α, μωρέ Γιώρη, τί πήγες κ' έκκαμε τής
μάννας μου;

— 'Εγώ, εγώ; πίσω μου σκατανά! Σου περνάει
από τό νού εγώ νά κάμω τέτιο πράμα; και σηκώ-
θηκε.

Οι άργαστηριακόι τό πήραν μωρουδιά και έπου
κάθονταν τόν ερώταχιν νά μάθουν τί έκκαμε τής μά-
νας του δάσκαλου. Μιά μέρα άποφάσισε νά τή ει-
πει άρχινώντας με προοιμίες και ιστορίες.

— 'Εγώ πήγα νά του κάμω καλό κι' αυτός...
Γιά νά του είπω, δάσκαλέ μου, τί καλό γλέπει
απ' αυτό τό κούφαλο; Πρώτα πρώτα σου τρώει τό
ψωμί στα χαμένα· μήνας ή δική μου είναι καλύτε-
ρη; 'Όλες οι γριές θέλουν πνίξιμο. Κ' ή προοιμία
τό λέει: κόψε τά ξερά νά μεγαλώσουν τά χλωρά.
'Εγώ πήγα φές νά τήν πνίξω τή δική μου, μα κεί-
νος ή βιρός π' άνάθεμα τον... Πήρα τό ζιγγοκέρι νά
πάω νά ιδω πρώτα, αν έχει νερό γιά νά τήν κρύ-
ψω—μου φαίνεται πως θάρθει πίσω μου. Μα τί νά
ιδω μέσα; Κάτι πρόσωπα, κάτι παπάδες έτρεμαν
έτρεμαν μέσα στο νερό. Νύχτα, θεοσκότεινα. Φύ-